

Відгук
офіційного опонента на дисертацію
Світліковської Олени Андріївни
“Вербальні й невербальні засоби актуалізації соціокультурних цінностей
британців та американців
(на матеріалі англомовних масмедійних текстів)
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10. 02. 04 – германські мови, Луцьк – Запоріжжя, 2021.

Дослідження соціокультурних цінностей британців та американців і засобів їх актуалізації віддзеркалює сучасні проблеми гуманітарного пізнання і тому посідає чільне місце в царинах лінгвокультурології, соціології, когнітивістики. У руслі цих сучасних лінгвістичних тенденцій виконана дисертація О. А. Світліковської, у якій обгрунтовано концепцію комплексного вивчення вербальних й невербальних засобів актуалізації соціокультурних цінностей британців та американців.

У сучасних лінгвістичних студіях дослідження мас-медійних текстів і ролі вербальних та невербальних засобів у них набуває значної актуальності, оскільки сприяє кращому розумінню культурних домінант англомовних етносів та вдосконаленню структурно-семантичних, комунікативно-прагматичних, когнітивних і функційних парадигм, які активно розвиваються у сучасній лінгвістиці.

Як демонструють сучасні дослідження, вербальні та невербальні складники комунікативної взаємодії виконують не лише формальну роль, будучи посередниками між відправником та одержувачем, але й формують мультимодальні комунікативні процеси, впливаючи у такий спосіб на їх прагматико-стилістичний потенціал й функційну спрямованість.

Беручи до уваги домінуючі лінгвістичні тенденції, беззаперечною є **актуальність** наукового пошуку О.А. Світліковської, яка зумовлена загальним

спрямуванням сучасних лінгвістичних досліджень на комплексне вивчення закономірностей взаємодії вербальних і невербальних засобів у вираженні соціокультурних цінностей британської й американської спільнот та загальним зростанням інтересу до дослідження ролі невербальних засобів комунікації в реалізації комунікативних інтенцій.

Поставлена дисертанткою **мета** дослідження, що полягає в ідентифікації вербалізаторів концепту VALUES та встановленні закономірностей взаємодії вербальних і невербальних засобів репрезентації структурно-семантичних, комунікативно-прагматичних і функційних особливостей соціокультурних цінностей британців та американців у масмедійних текстах і корпусах, логічно і послідовно реалізована, завдяки випрацюваному авторкою алгоритму дослідження.

Належне висвітлення усіх висунутих **завдань** у трьох розділах роботи слугує важливим підґрунтям для того, щоб говорити про особистий внесок здобувачки, теоретичне та практичне значення роботи, що сприяють розвитку сучасних лінгвістичних парадигм. Беззаперечною є й **новизна** дослідження, яка полягає у тому, що вперше: виявлено й систематизовано соціокультурні цінності британців та американців, які актуалізуються вербальними й невербальними засобами. *Новим* у дослідженні є ранжування соціокультурних цінностей на матеріалі відповідних корпусів; узагальнення номенклатури вербальних і невербальних засобів актуалізації соціокультурних цінностей британців та американців на матеріалі текстів масмедіа, а також їхнє зіставлення та ідентифікація спільних і відмінних культурних домінант. У дисертації також *вперше* екстрапольовано існуючі концептуальні парадигми на актуалізацію концептів невербальними засобами, а також диференційовано масмедійні тексти відповідно до ступеня кореляції вербальних і невербальних засобів та виокремлено функції останніх.

Матеріалом дослідження слугувало понад 210 000 вербалізаторів концепту VALUES у *British National Corpus* та близько 250 000 вербалізаторів у *American National Corpus*; понад 3600 лексем-вербалізаторів і одиниць, що входять до їх синонімічного розширення у промовах політичних лідерів Великої Британії та

близько 2600 лексем-вербалізаторів концепту VALUES і одиниць, що входять до їх синонімічного розширення у промовах американських політичних лідерів; масмедійні мультимодальні тексти, загальним обсягом понад 600 000 знаків.

Проаналізувавши дисертацію О. А. Світліковської з точки зору її концепції та композиції, зазначаємо, що роботі притаманна логічна стрункість викладу матеріалу, структурованість. Це свідчить про належний науковий рівень дисертації та наукову, лінгвістичну ерудованість авторки. Композиція дисертаційного дослідження, задана метою, завданнями, і предметом дослідження, побудована логічно і складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 307 сторінок. Основний зміст викладено на 196 сторінках. Наукова праця містить 93 рисунки, 2 таблиці, 4 додатки. Список використаних джерел охоплює 585 позицій, у тому числі 178 джерел фактичного та ілюстративного матеріалу.

У першому розділі **«Теоретичні засади дослідження соціокультурних цінностей британців та американців у масмедійних текстах»** обґрунтовано теоретичні засади дослідження соціокультурних цінностей британців та американців у мультимодальних масмедійних текстах. Висвітлено роль ключових домінант досліджуваних етносів, обґрунтовано їх специфіку крізь призму концептів. Окреслено невербальні засоби, що слугують репрезентантами етнічних цінностей та є провідними ідентифікаторами британської й американської лінгвокультур.

У другому розділі **«Вербалізатори концепту VALUES в англomовних корпусах та масмедійних текстах»** представлено архітекtonіку концепту VALUES у британській і американській лінгвокультурах та обґрунтовано його специфіку на матеріалі понад 210 000 британських слововживань, виокремлених у British National Corpus, та близько 250 000 американських слововживань, дібраних з American National Corpus.

У третьому розділі «Специфіка невербальних засобів актуалізації соціокультурних цінностей британців та американців у масмедійних текстах» висвітлено невербальні засоби актуалізації концепту VALUES, виокремлено функції невербальних складників, а також обґрунтовано кореляцію вербальних і невербальних засобів у мультимодальних масмедійних текстах.

У висновках до дисертаційного дослідження авторка розкриває сутність розв'язаної наукової проблеми, висвітлює найвагоміші результати здійсненого дослідження та окреслює перспективи подальших наукових пошуків у галузі досліджень масмедійних текстів та вербальних і невербальних засобів актуалізації соціокультурних цінностей у фокусі новітніх парадигм мультимодальної лінгвістики.

Основні положення та результати дисертації відображено у 10 одноосібних публікаціях, із них 6 – у фахових наукових виданнях України, 1 – у закордонному науковому виданні, та 3 – тези доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій – 4,5 друк. арк.

Робота виконана у руслі сучасних лінгвістичних досліджень, текст дисертації логічно організований, авторка чітко формулює свої міркування та робить логічні висновки, а також пропонує власний підхід до трактування мовних явищ. Враховуючи викладене вище, маємо всі підстави для того, щоб кваліфікувати кандидатську дисертацію О. А. Світліковської як ґрунтовне дисертаційне дослідження, що відповідає належному науковому рівню.

Однак попри позитивні аспекти рецензованої роботи, варто звернути увагу на питання, які, на нашу думку, видаються дискусійними і подекуди потребують уточнення, зокрема:

1. Попри наведені у роботі підходи дослідників до трактування понять *концепт*, *контекст цінностей*, *морально-ціннісна категорія* (с. 49), *концептосфера* (с. 51) хотілося б почути як саме розуміє їх дисертантка. Слід було б також чіткіше представити поняття *комунікативний фон* у першому розділі, *вербалізатор концепту* у другому розділі. Оскільки поняття *масмедійного*

мультимодального тексту є одним з ключових у цьому дослідженні, варто було подати власне чітке формулювання розуміння цього поняття.

2. Потребує уточнення процедура застосування методу дискурсивного аналізу, застосованого для «аналізу лексичних значень одиниць» та для «ідентифікації значення вербальних і невербальних складників англомовних масмедійних текстів» (с. 67).
3. Необхідно було б докладніше пояснити механізм виокремлення британських й американських ціннісних домінант, обґрунтувати вибір британської та американської лінгвокультур для дослідження, оскільки обрані лінгвокультури не є абсолютно тотожними. Чи мала дисертантка на меті здійснити порівняльний аналіз цінностей досліджуваних спільнот?
4. Британські та американські персоніфіковані образи як невербальні засоби, виокремлені дисертанткою подекуди потребують додаткового аналізу. У роботі варто було б чіткіше сформулювати підстави їх виділення як ключових домінант та простежити спільні й відмінні риси в обох лінгвокультурах.

Висловлені вище міркування не ставлять під сумнів наукову концепцію дослідження, не позначаються на теоретичній і практичній вагомості отриманих дисертанткою результатів і не впливають на загальне позитивне враження від роботи та не піддають сумніву її новизну.

Зміст автореферату дисертації ідентичний її основним положенням та результатам і відповідає чинним стандартам. Сформульовані дисертанткою висновки слугують підґрунтям для подальших розвідок і засвідчують, що обрана тематика є на часі.

На підставі детального ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом та публікаціями вважаю, що кваліфікаційна наукова праця під назвою “Вербальні й невербальні засоби актуалізації соціокультурних цінностей британців та американців (на матеріалі масмедійних текстів)”, є ґрунтовним та завершеним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає вимогам “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженому постановою КМУ № 567 від

24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015р.), а її авторка – Олена Андріївна Світліковська заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

факультету міжнародних відносин,

Львівського національного університету імені Івана Франка

Н. С. Кащишин

Підпис к.ф.н. доц. Наталії Євгенівни Кащишин засвідчую:

Вчений секретар

Львівського національного університету

Імені Івана Франка

